

ПОРИНЬ У СВІТ ПРИГОД!

Чарлз Діккенс — літературний геній, найславетніший романіст епохи королеви Вікторії. У дитинстві, після того як батько опинився у борговій в'язниці, майбутній письменник пройшов школу принижень і нелюдського ставлення на фабриці з виробництва вакси. Він не забув головного уроку: ставитися з іронічним англійським гумором до всього, що дарує життя, і змінювати те, що під силу в цьому житті змінити.

Олівер Твіст — перша дитина, яка стала героєм художнього твору в англійській літературі, — весело крокує кіноекранами та сценами театрів. Після класичної екранізації Девіда Ліна 1948 року, що отримала «Золотого лева» на Венеційському кінофестивалі, музичний фільм «Олівер!» 1968-го здобув шість статуеток «Оскар» з дванадцяти номінацій. 2005 року на екрани вийшов «Олівер Твіст» славетного Романа Поланскі, а мюзикл за книжкою Діккенса вже понад 50 років тріумфально йде на Бродвейській сцені й подорожує з турами по всьому світу.

Маленький Олівер з'явився на світ у робітному домі — місці, страшніше за яке важко уявити, — і втратив матір одразу після народження. Поневіряння, які чекали на хлопчика попереду, — сирітський будинок, робота у трунаря, втеча від знущань і пропозиція заступництва від хрещеного батька лондонських крадіїв Феджіна — багатьох підштовхнули б на криву стежку злочинів. Але не Олівера Твіста. Життерадісний, щирий і милий хлопець зустріне містера Браунлоу, який дивуватиметься схожості Олівера з красунею на портреті у своїй вітальні. Аж тут і розпочнуться захопливі й повні небезпек пригоди Олівера Твіста...

www.bookclub.ua

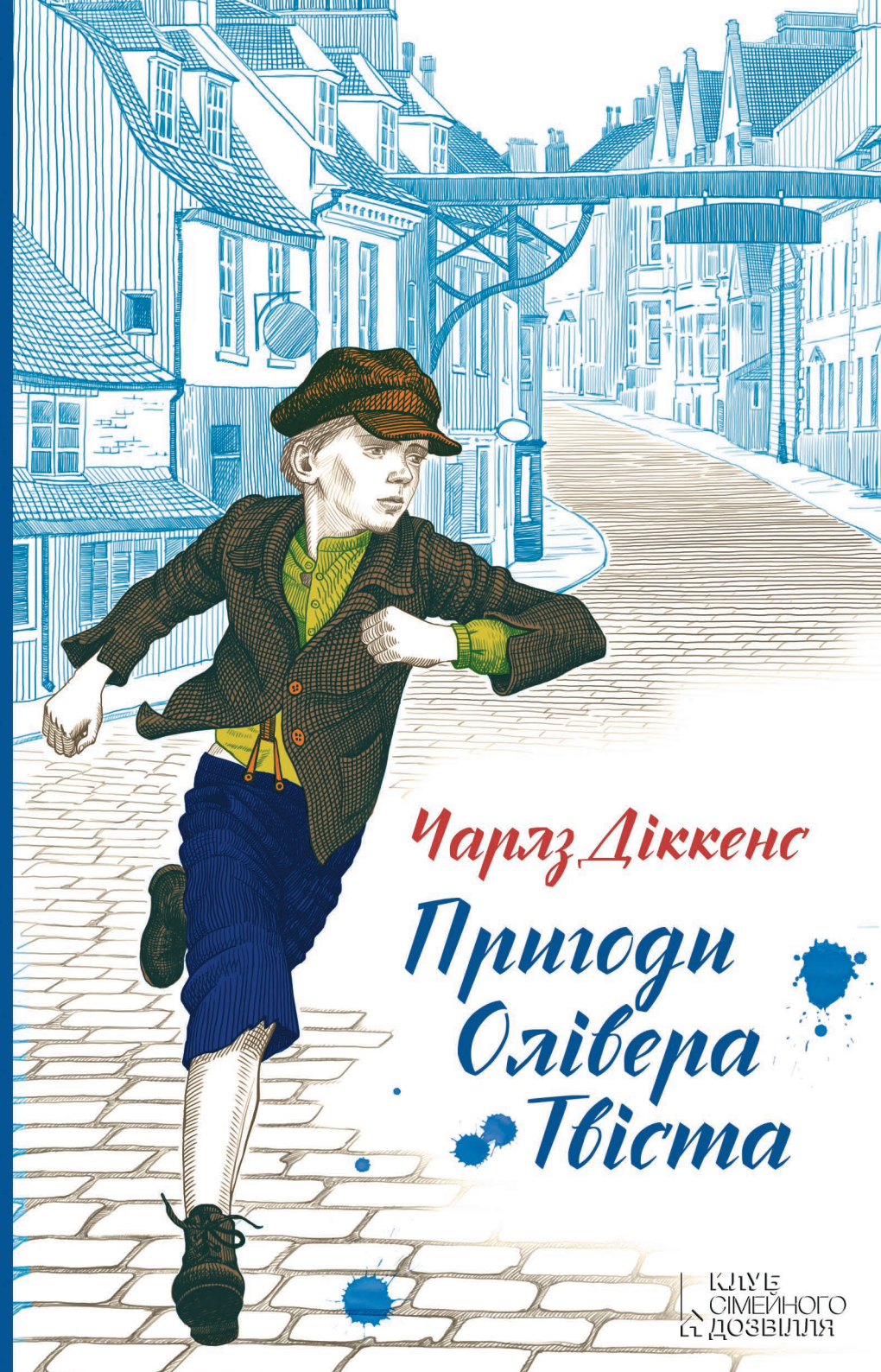
ISBN 978-617-12-1489-7

9 786171 214897

Чарлз Діккенс

Пригоди Олівера Твіста

Чарлз Діккенс
Пригоди
Олівера
Твіста

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВОЛЛЯ

Чарлз Діккенс

*Пригоди
Олівера Твіста*

Роман

ХАРКІВ **КЛУБ**
СІМЕЙНОГО
2016 ДОЗВІЛЯ

УДК 821.111
ББК 84(4Вел)
Д45

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Друкується за виданням:
Діккенс Ч. Олівер Твіст / Ч. Діккенс;
пер. з англ. В. Черняхівської. — Х., 1929. — 592 с.

На обкладинці використано ілюстрацію *Едуарда Новікова*

ISBN 978-617-12-1489-7
ISBN 978-617-12-1545-0 (серія)

© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2016
© Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2016

Розділ I

Де і серед яких обставин народився Олівер Твіст

Серед різних громадських будівель одного міста (назвати його з багатьох причин тут не варто, а вигадувати для нього якоїсь іншої назви я не бажаю) — є один старовинний будинок з тих, що часто подибуються по всіх великих і малих містах, а саме: «Притулок для бідних»; у цьому «Притулку» одного дня й числа (яких мені теж нема нащо тут наводити — бо ж це не має, принаймні поки що, жодного значення для читача) народився той смертний, що його ймення стоїть у титлі цієї книги.

Ще довго по тому, як парафіальний лікар впровадив його на цей світ жалю й скорботи, питання про те, чи він виживе і чи взагалі дістане будь-яке ім'я, залишалося під великим сумнівом; а в такому разі ці спогади, цілком природньо ніколи б не побачили світу божого, а якби навіть і побачили його, то обмежилися б однією-двома сторінками і тому мали б неоціненну вартість бути найстислішим та найвірогіднішим біографічним нарисом літератур усіх часів і всіх країн, що будь-коли існували на світі.

Я, далекі, не збираюся доводити, що сам факт народження в притулку для бідних є наймилішою з усіх можливостей, що можуть перестріти людину на її житевому шляху; я тільки маю на увазі, що в цьому випадкові для Олівера Твіста це було найкраще з усього того, що взагалі могло з ним статися.

Лікареві довелося вжити чималих зусиль, щоб примусити немовлятко до обов'язку дихати самостійно, обов'язку, що-правда, досить марудного, але що став, проте, внаслідок звички, конче потрібний для нашого вигідного існування; якийсь час Олівер пролежав на невеличкому твердому матраці, конвульсивно ловлячи ротом повітря, у досить непевній рівновазі між цим і тим світом: шалька рішуче перетягала до останнього. Якби протягом цього короткого періоду Олівера оточували

запопадливі бабусі, стурбовані тітки, досвідчені мамки та великодушні лікарі, тут би йому безперечно був капут. Але біля нього не було нікого, oprіч старої убогої богаділки (та й та була напідпитку, бо не в заміру хильнула пива) і парафіального лікаря, що ви конував такі обов'язки за гуртовою угодою з парафією; отже, Олівер і природа боролися сам на сам; поборсавшись іще кілька хвиль, народженець нарешті зітхнув, чхнув і повідомив мешканцям притулку, що новий тягар упав на плечі парафії, таким голосним криком, на який могло бути здатне лише немовлятко чоловічої статі, що більше як три з чвертю хвилини не мало такого корисного приладу, як голос.

Тільки-но подав Олівер цей перший доказ справної діяльності своїх легенів, як латана ковдра, недбало перекинута через ліжко, заворушилась; бліде обличчя молодої жінки ледве-ледве підвелось з подушки, і знеможений голос насилу вимовив: «Дайте мені глянути на дитину й умерти».

Лікар сидів, обернувшись лицем до каміна, і то тер, то наставляв до вогню руки. Коли молода жінка заговорила, він підвівся і, ставши у головах її ліжка, промовив значно тепліше, ніж того, здавалося, можна було від нього сподіватися:

— Таке, вам іще рано говорити за смерть.

— Звісно, рано, — додала й доглядачка, похапцем засовуючи собі в кишеню зелену скляну пляшку, яку вона допіру з видимою насолодою в кутку до рота притуляла. — Хай вона, сердега, проживе стільки, як я, і приведе тринадцятеро дітлахів і всі вони їй помруть — тільки-но двійко лишиться та й ті сидітимуть, як і мої, з матір'ю в богадільні, тоді вона іншої заспіває... Самі подумайте, що значить бути матір'ю і пестити отаку любу свою власну крихітку!

Але очевидячки ця відрадна перспектива матерніх радощів не справила належного враження; хвора похитала головою і простягла руку до дитини.

Лікар поклав немовлятко в її обійми; вона палко притиснула свої побілілі губи до чола сина, провела руками по обличчю, кинула дикий погляд навколо, здригнулася, впала горілиць на подушку — і вмерла. Лікар з доглядачкою кинулись розтирати їй груди, руки і скроні, але кров її вже навіки спинилася. Їй

говорили про надію й віраду, але це все було тепер для неї надто недосяжне.

— Кінець, місіс Тінгоммі! — промовив нарешті лікар.

— Ох-ох-ох! Кінець бідолашній, — сказала богаділка, приймаючи з подушки корок від пляшки, що був вискочив ненароком, коли вона нахилилася до немовлятка. — Така вже її доля безталанна!

— Тільки ж не посилайте по мене, бабо, як дитина почне галасувати, — сказав лікар, замислено натягаючи рукавиці. — З нею ще буде, очевидячки, чимало мороки. Як почне репетувати, дайте їй кашки. — Лікар надягнув капелюха, але по дорозі до дверей затримався над ліжком покійниці. — А була вродлива. Звідки вона?

— Її принесено сюди вчора ввечері з наказу старшого, — відповіла стара. — Лежала на вулиці — там її й підібрали; мабуть, пройшла таки чимало піхотою, бо капці геть чисто розлізлися; ну, а звідки вона чимчикувала й куди її Бог ніс — хто його зна.

Лікар схилився над померлою і взяв її за ліву руку.

— Ага, стара пісня, — промовив він, похитавши головою, — нема обручки, як я бачу. Ну, на добраніч вам.

Шановний медик подався обідати, а доглядачка, хильнувши ще раз з зеленої пляшки, примостилась на низькому ослоні край каміна й почала пеленати дитину.

Який незрівнянний приклад сили одягу являв собою юний Олівер Твіст! Ще за хвилю, загорнений тільки-но в шматок байки, — він міг здаватися однаковісінько сином дуки, як і сином жебрака, і сторонній, бодай найдосвідченіший на рангах глядач заледве здолав би встановити його соціальний стан. Але скоро на нього напнули стару перкалеву, пожовклу від довгої служби, сорочину, він одержав свою відзнаку й етикетку і одразу опинився на належному для себе місці, місці безрідного парафіального вихованця, сироти з притулку для бідних, затурканого, напівголодного попихача, що крізь стусани й побої мав пробивати собі шлях через світ божий — всім чужий, усім осоружний. Олівер дзвінко кричав. Якби йому знаття, що він сирота, залишений на добру ласку парафіальних титарів і сторожів, він, може, кричав би ще голосніше.

Розділ II

Як зростає, виховується та харчується Олівер Твіст

Протягом восьми-десяти дальших місяців Олівер був жертвою систематичного зрадництва та облуди. Його виходили смочком. Притулкове начальство докладно повідомило парафіальну адміністрацію про безпорадний стан захарчованого сироти-немовлятка. Парафіальна адміністрація запитала притулкову адміністрацію, чи не знайдеться у притулку якоїсь особи жіночої статі, що могла б доставчати Оліверові Твісту належне харчування й догляд. Притулкова адміністрація почтиво подала до відома начальства, що такої особи в богадільні немає. Тоді парафіальна адміністрація великодушно і, як завжди, по-християнському постановила направити Олівера до «ферми», тобто до сільської філії притулку для бідних молодшого віку, що містилася недалеко від міста; кільканадцять таких самих юних порушників законів про жебраків, як і Олівер, не обтяжені надмірним харчем та одягом, викохувалися тут, тобто цілісінькими днями барложилися на брудній підлозі під матернім доглядом однієї старшої жінки, що приймала від парафії на своє лоно цих молодих злочинців за сім з половиною пенсів з рота на тиждень.

Сім з половиною пенсів на тиждень для дитини — чи не багато? На сім з половиною пенсів можна украй пошкодити дитячий шлунок. Стара вихователька була жінка мудра й досвідчена; вона добре знала, що корисне для діточок, але ж також розуміла, що корисне для неї самої. Тому більшу частину тижневої платні вона обертала на власну користь, а молоде парафіальне покоління призвичаювала до економії, ще суворішої за ту, що була встановлена від парафії. Отже, знаходячи в найглибших глибинах іще більшу глибину, вона виявила себе великим філософом-експериментатором.

Усі чули про іншого експериментатора, що розвинув глибоку теорію про коняку, здатну жити без харчу, і всі знають, що, годуючи цю коняку одною соломиною на день, він довів свій винахід так блискуче, що безперечно був би зробив її найціннішою та найжвавішою твариною в світі, якби вона йому не здохла тільки всього за одну добу перед тим, як мала одержати

на обід свою першу порцію повітря. На жаль, для експериментальної філософії старої пані, під ніжним доглядом якої зростав Олівер Твіст, її система давала, звичайно, точнісінько такі самі наслідки, бо саме на той час, коли дитина нарешті призвичаювалася харчуватися наймізернішою пайкою найпісніших харчів, вона чомусь у вісьмох з половиною на десять випадків ні з цього ні з того занедужувала з охлялості, чи то застуди, або падала ненароком у вогонь, або учадювала на смерть, чи ще якось там калічіла; у всіх цих випадках сердечні маленькі створіння переходили звичайно в інший світ, де з'єднувалися зі своїми батьками, що їх у цьому світі вони ніколи не знали.

Іншим разом з приводу якоїсь пригоди з парафіальним вихованцем, коли, наприклад, немовлятко душилося під перевернутою на нього коліскою або коли його ошпарювали під час прання окропом (хоча останнє траплялося досить рідко, бо щось, що б хоч до певної міри скидалося на прання, бачили тут вряди-годи), так ось часом з приводу якоїсь із цих подій громадянство виявляло більше зацікавлення, ніж звичайно; тоді суд присяжних починав сікатися зі своїми марудними запитами, або парафіяни з обуренням підписували вислів догани. Але всі ці неприємності негайно усовувалися завдяки лікарській експертизі або засвідченню парафіяльного сторожа; лікар, звичайно, розтинав тіло й не знаходив нічого всередині... (як і належало гадати), а сторож завжди присягав за те, чого бажала парафія, що звичайно свідчило про його велику саможертвність. До того ж Парафіальна Рада час від часу навідувалася, завжди надсилаючи попереду за день до цього свого сторожа з відповідним повідомленням.

Під час візитів Ради діти завжди виглядали охайними й чистенькими, а чого ж іще бажати?

Не можна було сподіватися, щоб така система виховання могла принести надто родючі жнива. На дев'ятий рік Олівер Твіст був блідим хлопчиком, трохи замалим на зріст і безперечно захарчованим. Але природа чи спадковість заложили здоровий дух Оліверові в груди, завдяки суворій дієті йому було місця доволі, щоб там тужавіти й розростатись, і, може, завдяки йому Олівер взагалі дожив до свого дев'ятого дня народження. Та втім, хоч що кажи, а сьогодні були його дев'ять роковини, які він

святкував у льосі для вугілля у виборному товаристві двох інших молодих джентльменів, замкнених, як і він, після відволожної порції березової каші за те, що вони нахабно насмілилися заговорити про свій голод. Скоро закінчивши цю езекуцію, місіс Менн, привітна господиня й вихователька, сіла спочити край вікна, але враз зацікавилася від несподіванки: за брамою вона вгледіла постать містера Бембля, парафіального сторожа. Він був у поганому гуморі й сіпав за хвіртку що було сили.

— Господи вишній, невже це ви, сер? — скрикнула з добре вдаваною радістю місіс Менн, висовуючи голову з вікна. — Сусанно, забери Олівера й тих двох вибрудків нагору та обмий їх! Ах матінко моя! Містере Бембль, яка я рада, що ви завітали до мене!..

Але містер Бембль був чоловік опасистий і до того холерик, і тому, замість відповіді на це щиросерде привітання ласкавим словом, він почав іще дужче торсати хвіртку, а потім пхнув її ногою так енергійно, як здатна пхати лише нога парафіального сторожа.

— Господи, тільки подумати, тільки подумати! — цокотіла місіс Менн, вибігаючи надвір, бо тим часом покараних хлопців було переведено вже з льоху на гору. — І як це я могла забути, що ворота замкнено зсередини, а все для цих любих діточок! Заходьте, містере Бембль, прошу, прошу, заходьте ж бо!

Після цього гостинного запрошення було зроблено такого глибокого реверанса, що навіть титареве серце було б розтануло, але сторожа парафіального він не зворушив.

— Невже ви вважаєте, місіс Менн, за пристойне, за гідне примушувати парафіальних урядовців, що приходять сюди до вас в парафіальних справах, з приводу парафіальних вихованців, — стовбичити отак під вашими ворітьми? — прошипів він, стискаючи патерицю. — Чи розумієте ви, місіс Менн, що ви є особа, наставлена від парафії, що ви є, так би мовити, парафіяльний уповноважений?!

— Але ж звичайно, містере Бембль, я затрималася на хвилину, тільки щоб повідомити наших любих діточок, які вас так кохають, так кохають, про те, що ви йдете до нас, — відповіла свята та божа місіс Менн.

Містер Бембль був високої думки про свій ораторський хист і про свою авторитетність. Він допіру довів перше, оборонив друге й тепер відійшов.

— Добре, добре вже, місіс Менн, — мовив він цього разу трохи спокійніше, — можливо, що воно й так, як ви кажете, можливо. Але ведіть мене до хати, бо я прийшов у серйозній справі і маю довести до вашого відома дещо важливе.

Місіс Менн повела сторожа до невеличкої, вимощеної цеглою вітальні, поставила перед ним стільця й запобігливо поклала перед ним на стіл його ціпка і трикутного капелюха. Містер Бембль стер піт, що виступив йому рясно від довгої ходи на чоло, глянув задоволено на свого трикутного капелюха і всміхнувся. Так, він усміхнувся. Парафіальні сторожі все ж тільки люди — і містер Бембль усміхнувся.

— Прошу ласкаво, не беріть за зле того, що я вам скажу, сер, — промовила місіс Менн медовим голосом. — Ви так довго йшли, так натомилися, якби не це, я б і слова не мовила. Але... але... може, ви все-таки вип'єте чогось, бодай одну-єдину краплину, містере Бембль?

— Ані краплі, ані крапельиночки, — відмовився той, відмахуючись правицею, з почуттям власної гідності, але досить лагідно.

— А може, все ж таки, — намагалася місіс Менн, спостерігши непевний тон відмови й досить нерішучий жест. — Тільки трішечки з холодною водичкою та кавалочком цукру.

Містер Бембль кахикнув.

— Але ж тільки одну-однісіньку краплю, — улещувала місіс Менн.

— Ну, а чого ж саме? — запитав сторож.

— А що воно могло б бути, містере Бембль? Звісно, треба ж завжди мати в хаті трохи спирту про всяк випадок, як хтось, боронь Боже, з моїх діточок, бува, занедужає, — одказала місіс Менн, одчиняючи дверцята кутньої шафи і становлячи на стіл пляшку та склянку. — Це джин. Я вас не дурю, містере Бембль, це справжній джин.

— Так ось чим ви напуваєте дітей, місіс Менн? — спитав Бембль, уважно стежачи за тим, як вона змішує воду, цукор і джин.

— А звісно, захисти їх голуб'яток, царице небесна, хоч дорого, а доводиться, — відповіла доглядачка. — Хіба ж можу я дивитися спокійно, як вони мучаються на моїх очах, сер?

— Еге, еге, — підтакнув їй містер Бембль, — звичайно, не можете. Ви добра, щира жінка, місіс Менн. — Тут вона поставила перед нього склянку. — За першої ж нагоди я не забуду подати це до відома парафіальної ради, місіс Менн. — Він присунув склянку до себе. — Ви мов рідна мати, місіс Менн. — Він поколотив ложкою в склянці. — П'ю, п'ю щиро за ваше здоров'я, місіс Менн. — І він спорожнив нахильцем півсклянки. — Ну, а тепер до справ, — промовив він, виймаючи з кишені шкіряну записну книжку. — Хлопчині, охрещеному Олівером і нареченому Твістом, стукнув сьогодні дев'ятий рік.

— Захисти його, царице небесна, — вставила місіс Менн, натираючи краєчком фартуха до сліз ліве око.

— Дарма обіцяно було винагороду в десять фунтів стерлінгів (збільшену потім до дванадцятьох), дарма вживала ревних і, так би мовити, надлюдських зусиль парафія, — провадив він, — хто був його батько або якого роду і стану була його мати — нам не поталанило довідатись.

Місіс Менн здивовано розвела руками, але за хвилину додала:

— Але звідки взялося тоді взагалі в нього прізвище?

— Його вигадав я, — одказав сторож, гордо випростуючись.

— Ви, містере Бембль?!

— Я, місіс Менн. Ми даємо прізвища нашим під кидькам за абеткою. Передостанній був на С — я на звав його Свемлем. На цього припало Т — і я назвав його Твістом. Наступний зватиметься Унвіном, а за ним піде Вількінс. У мене вже виготовувано назвиська не те що до кінця абетки, а й для цілого нового ряду від першої літери до останньої.

— Але ж ви маєте правдивий письменницький хист, сер! — сплеснула руками місіс Менн.

— Хто його зна, може, воно й так, моя пані, — одказав сторож, якому цей комплімент припав очевидячки дуже до вподоби. — Оскільки Олівер уже переріс для вашого захистку, Рада поклала повернути його назад до притулку для бідних.

Я прийшов по нього сам особисто. Покажіть-но мені, який з нього неборака, — додав він, допивши свій джин.

— Уцю ж мить, — одказала місіс Менн, виходячи з кімнати.

Тим часом Олівера, на лиці й руках якого цупким шаром заскоренів віковичний бруд, обшкрябали й обпатрали (наскільки це було можливо зробити за один раз), і дбайлива вихователька привела його до кімнати в більш-менш пристойному вигляді.

— Вклонися добродієві, Олівере, — промовила місіс Менн.

Олівер уклонився, але не знати, власне, кому — сторожеві, що сидів на стільці, чи капелюхові, що лежав на столі.

— Чи хочеш ти піти зі мною, Олівере? — урочисто спитав містер Бембль.

Олівер мало не скрикнув, що він радий піти світ за очі з ким завгодно, коли це ненароком погляд його впав на місіс Менн, що стояла за стільцем сторожа і грозила кулаком. Олівер зразу зрозумів застереження, бо цей кулак надто добре дався йому взнаки й викликав ще свіжі, яскраві спогади.

— А вони теж підуть зі мною? — запитав бідний хлопчак.

— Ні, вони не можуть, — одказав містер Бембль. — Але вони часом навідуватимуться до тебе.

Це не дуже потішило Олівера. Він був іще малий, дуже малий, але домислився одразу, що слід заплакати з приводу розлуки з доброю своєю заступницею. Викликати сльози на очі було йому легко. Голод і згадка про нещодавню кривду дуже допомагають заплакати, і тому Олівер захлипав на одчай душі цілком природньо. На прощання він дістав від місіс Менн тиссячу гарячих поцілунків і те, чого йому багато більше бракувало: шматок хліба з маслом, щоб він, бува, не здався у притулку занадто зголоднілим з першого разу. Зі шматком хліба в руці, у коричневому форменому кашкеті на голові вийшов Олівер з містером Бемблем з осоружного будинку, де жодне ласкаве слово, жодний теплий погляд жодного разу не освітили темряви його маленства. І про те, коли хвіртка стукнула за ним, палкий дитячий розпач охопив його: тут лишалися занедбані, занехаяні товариші його дитячих літ — хоч які нещасні були вони, проте це все ж були його єдині друзі... і почуття

своєї самотності в цьому великому широкому світі вперше сповнило серце дитини.

Містер Бембль ступав широкими кроками; малий Олівер, міцно вчепившись пальцями в його оздоблений золотим брузументом закавраш, підтюпцем поспішав за ним, питаючи наприкінці кожної чверті милі: «Чи ще далеко?» Містер Бембль на це тільки суворо огризався, бо тимчасова лагода, що з'являється в деяких людей під впливом джина, вже тим часом вивітрилася з нього і він був тепер знову тільки офіційним парафіальним службовцем.

Не пробув Олівер і чверті години в стінах притулку і не встиг він упорати другого шматка хліба, коли містер Бембль повернувся і сказав йому, що нині відбувається засідання Ради і що Рада кличе його перед свої очі. Не уявляючи гаразд, що воно за штука — ця Рада, Олівер занепокоївся й не знав: плакати йому чи сміятись? Та, втім, ніколи було й міркувати: містер Бембль почаствував його раз ціпком по голові (щоб вернути до пам'яті) і раз по спині (щоб підігнати) і повів його за собою; вони ввійшли до чисто вибіленої кімнати; посередині навкруг столу засідав з десятка гладких дментльменів, а на чолі їх у великому, трохи вищому за інші, кріслі сидів найтовстіший пан з дуже круглим червоним обличчям.

— Уклонися Раді, — сказав Бембль.

Олівер похапцем змахнув сльозу, що набігла йому на очі, але, не бачучи перед собою нічого, крім звичайного столу, на щастя збагнув уклонитися йому.

— Як тебе звати, хлопче? — промовив джентльмен, що сидів у високому кріслі.

Така сила чужих панів нагнала на Олівера страх: він затремтів, як той осиковий листок; а до того ще й сторож дав йому добро-го потиличника, — і він заплакав. З цих двох причин він відповів на запитання дуже стиха й невиразно, чим викликав у одного з панів, джентльмена в білому жилеті, зауваження, що він дурень; це одразу піднесло Оліверів дух, і він почув себе як слід.

— Хлопче, — озвався до нього пан у високому кріслі, — слухай-но сюди. Я сподіваюся, тобі відомо, що ти сирота?

— Що це значить, сер? — спитав бідний Олівер.

— Цей хлопець дійсно дурень, я так одразу й сказав, — ще раз констатував пан у білому жилеті.

— Те! — спинив його джентльмен, що був говорив перший. — Ти знаєш, що в тебе нема ні батька, ні матери і що тебе зростила парафія?

— Так, сер, — одказав Олівер, гірко хлипаючи.

— Чому ти плачеш? — спитав пан у білому жилеті. (Це було дійсно досить кумедно: чому б пак ні з того ні з цього плакати?)

— Сподіваюся, що ти щовечора перед сном проказуєш свої молитви, дитино? — суворо спитав його ще один пан, — і, як належить доброму християнинові, молишся за людей, що годують тебе і дбають за тебе?

— Так, сер, — пролепетав хлопець.

— Отже, тебе взято сюди, щоб вивести тебе в люди й навчити корисного ремества, — промовив червонощокий пан у високому кріслі.

— Тому ти негайно від завтра з шостої години ранку почнеш драти клоччя, — додав безапеляційно пан у білому жилеті.

Віддаючи подяку за ласкаве зволення драти клоччя, Олівер, за наказом сторожа, низько вклонився; після цього його хутко вивели з залі до іншого великого покою, де він, наплакавшись досхочу, заснув у сльозах на новому твердому ложі. Який прекрасний зразок милосердя англійських законів: вони дозволяють голоті спати! Бідний Олівер! Заснувши й поринувши в щасливу несвідомість того, що діється навколо, він не думав і не гадав, що тим часом Рада виносить постанову, яка матиме значний вплив на всю його майбутню долю. Але Рада винесла її, і ось у чому вона полягала.

Члени Ради були всі дуже почтиві, мудрі й глибокі філософи, і, коли вони придивилися ближче до Притулку для бідних, вони спостерегли те, чого звичайні смертні ніколи не помітили б, а сааме — що бідні любили його. Притулок був для них улюбленим вогнищем, місцем громадських сходин і розваг: тут була дармова вітальниця, тут давали снідання, обід, чай і вечерю задурно цілісінський рік, на громадські кошти, — одно слово рай із цегли та вапни, де панувала втіха й розвага і не було місця роботі. «Ого! — вирекла авторитетно Рада, —

нема дурних! Нас не підведуть! Треба негайно покласти край цій розпусті!» — і внаслідок цих міркувань ухвалила постанову, після якої бідакам залишалося дві можливості (силувати ніхто нікого не хотів, о, ні!): або конати по малу з голоду в стінах Притулку, або вмерти відразу з голоду на вулиці поза ними. Згідно зі згаданою постановою, Рада підписала угоду з водогінником на необмежене постачання Притулковій води, а з бакалійником — на обмежене постачання час од часу незначної кількості вівсяного борошна. З цього часу богадільці почали одержувати тричі на день по тарілці ріденької пісної каші (з однією цибулиною двічі на тиждень і з окрайцем палянички по неділях). Окремо для жінок Рада запровадила багато ще інших мудрих і людяних розпоряджень, яких тут не варто наводити. Вона добросердо взяла на себе шлюбну розлуку одружених бідаків, мотивуючи це дорожнечою судового процесу, й замість спонукати якогось злидаря піклуватися про свою родину, як це водилося досі, — взагалі позбавляла його родини і давала йому волю. Нема що й казати, яка сила спарованих навек людей усіх класів і станів була б посунула до Ради, якби це визволення не було неподільно зв'язане з Притулком для бідних. Але в Раді засідали мудрі голови, і вони обійшли й цю перепону — волю одержували тільки ті, хто жив у Притулку й живився вівсяною кашею, — а це жахало людей.

Протягом перших шести місяців Оліверового перебування ситема ця саме розцвітала тут повним цвітом. Спочатку вона викликала великі витрати, бо поточний рахунок трунаря одразу значно підскочив угору, а до того ще довелося перешивати одяжу, що мішком обвисла по двох-трьох тижнях нової дієти на змарнілих, захарчованих постом богадільцях.

Але кількість мешканців та відвідувачів Притулку помітно зменшувалась, і Рада була в захваті.

Дітям давали їсти у величезній, вимощеній камінними тахлями світлиці, в кінці якої стояв чималий бак; з цього баку у встановлені години наглядяч Притулку, запинаючись спеціально з цієї нагоди відповідним фартухом, насипав черпаком кашу в тарілки за допомогою двох богаділок. Кожен діставав по одній мисочці цієї розкішної рідини і ні краплі більше —

за винятком поодиноких урочистих свят, коли до каші додавали ще по чотири з половиною лоти хліба. Мити посуду зовсім не доводилося, бо хлопці виполіровували його ложками так, що він блищав, як сонце; закінчивши цю процедуру (що тривала завжди дуже недовго, бо ложки були майже такі ж завбільшки, як і мисочки), діти починали пасти голодні очі на бак з такою жадобою, немов раді були з'їсти не те що всю кашу, а й саму цеглу, з якої його зліплено, а тим часом дуже пильно облизували свої пальці, щоб якесь зернятко, бува, не зачепилось. Хлопчики звичайно мають чудесний апетит. Три місяці Олівер Твіст терпів ці муки з товаришами; нарешті вони всі так зголодніли й здичавіли з голоду, що один хлопець, фізично розвинений не на свій вік і очевидячки незвичкий до такого режиму (його батько колись мав невеличку кухмістерську), похмуро попередив своїх товаришів, що, коли він не діставатиме регулярно щодня додаткової порції каші, він не ручиться за себе й колись таки з'їсть уночі свого сусіда, кволого, миршавого хлопчину, що спав поруч нього. Погляд його був такий зголоднілий і так дико блукав навколо, що налякані товариші повірили цьому; негайно зробили нараду й кинули жереб, кому йти по вечері до наглядача прохати наддачі; жеребок витяг Олівер.

Надійшов вечір; хлоп'ята розмістилися на лавах. Наглядач у своєму кухарському вбранні стояв коло бака сам своєю власною персоною: його помічниці богаділки примостилися позаду; кашу було розподілено і довгу молитву перед короткою трапезою проказано. Каша зникла в одну мить; хлопці потишкувалися межі себе й підморгнули Оліверові, а найближчі сусіди штовхнули його ліктями в бік. Олівер був іще зовсім дитина, але злидні й голод довели його до відчаю, і він враз осліп пустився берега. Він підвівся з-за столу і, наблизившись з мискою й ложкою в руці до наглядача, промовив, сам жахаючись власної відваги:

— Прошу, сер, мені хочеться ще трошки.

Наглядач був дебелий, гладкий чоловік, але тут він аж попалотнів. Кілька секунд він дивився остовпіло на малого бунтаря, а потім безпорадно сперся плечем об бак, щоб не

втратити рівноваги. Богаділки зааніміли з несподіванки, хлопці з жаху.

— Га? — промовив він нарешті.

— Прошу, сер, — відповів Олівер, — мені хочеться ще трошки.

Черпак стукнув по голові Олівера, пальці наглядача кліщамі вхопили його. Наглядач кричав пробі.

Рада урочисто засідала у повному своєму складі, коли це щось шарпонуло за двері й у кімнату вскочив вщерть схвилюваний містер Бембль.

— Даруйте, містер Лімбкінс, — але Олівер попрохав... — пробелькотів він, звертаючись до пана у високому кріслі. — Олівер Твіст попрохав іще!

Всі остовпіли, на обличчях застиг жах.

— Ще? — вимовив нарешті містер Лімбкінс. — Візьміть себе в руки, Бембль, і відповідайте мені ясно й чітко. Чи вірно я зрозумів: він попрохав додаткової порції, з'ївши встановлену норму?

— Так, він це зробив, сер, — відповів Бембль.

— Цей хлопець дограється до шибениці, — прорік добродій у білому жилеті, — я знаю, що дограється.

Ніхто не заперечував цього віщування. Повсталала жвава дискусія. Олівера було негайно посаджено до карцера, а на другий ранок на воротах Притулку вже маячило оголошення, що обіцяло п'ять фунтів стерлінгів тому, хто згодиться узяти в прийми Олівера Твіста й звільнити парафію від опіки над ним, тобто п'ять фунтів і Олівера Твіста запропоновано було першому-ліпшому чоловікові чи жінці, що потребували підмайстерка чи учня для якогось ремесла чи підприємства.

— Нічого в житті не був я такий певний, як того, що цей хлопець дограється до шибениці, — мовив добродій у білому жилеті, стукаючи на другий ранок у ворота й перечитуючи це оголошення.

Я маю на меті показати далі, наскільки джентльмен у білому жилеті мав рацію, і тому боюсь одразу попереджати читачів, чи Оліверове життя дійсно урвалось так гвалтовно, щоб не підірвати цікавості до цього оповідання, якщо за цікавість може взагалі йти мова.

Зміст

Розділ I. Де і серед яких обставин народився Олівер Твіст	5
Розділ II. Як зростав, виховувався та харчувався Олівер Твіст	8
Розділ III. Як Олівер Твіст мало не одержав однієї посади, що далєбі не була б синекурою	19
Розділ IV. Олівер дістає іншу посаду і вперше вступає в громадське життя	27
Розділ V. Олівер знайомиться з новим товаришем, бере вперше участь у похороні, і ремество його господаря справляє на нього неприємне враження	34
Розділ VI. Оліверові вривається терпець, він дуже дивує Ноя своєю відвагою	44
Розділ VII. Олівер не скоряється	49
Розділ VIII. Олівер чимчикує до лондона й зустрічає дорогою чудного молодого джентльмена	55
Розділ IX. Деякі дальші подробиці про старого веселого джентльмена та його зразкових вихованців	63
Розділ X. Короткий, але дуже важливий розділ цієї повісті: Олівер знайомиться ближче з мораллю своїх нових товаришів, але купує цей досвід дорогою ціною	69
Розділ XI. Кілька слів про мирового суддю містера Фанга і про те, як він судив по правді й за законом	73
Розділ XII. Де розповідається про те, як Олівер уперше на своєму віку зазнав ласки, і де читач знову зустрічається з веселим старим джентльменом і його молодими друзями	81
Розділ XIII. Шановний читач знайомиться з новими дієвими особами і дізнається про них багато цікавих речей, що безпосередньо стосуються цієї повісті	90
Розділ XIV. Як жилося Оліверові у містера Броунлоу, і віще пророцтво містера Грімвіга щодо Олівера в зв'язку з одним покладеним на нього дорученням	97
Розділ XV. Де говориться про те, як щиро любили Олівера старий веселий джентльмен і міс Нансі	108
Розділ XVI. Що сталося з Олівером після того, як Нансі заповонила його	114

Розділ XVII. Зрадлива доля надсилає до Лондона великого діяча, що вкрай знесилоє Олівера.	123
Розділ XVIII. Як провадив час Олівер у зразковому товаристві своїх поважних друзів.	132
Розділ XIX. Як обговорили й ухвалили один цікавий проект.	139
Розділ XX. Олівер переходить до рук містера Вільяма Сайкса.	147
Розділ XXI. Подоріж.	154
Розділ XXII. Грабунок.	159
Розділ XXIII. Де автор наводить любу розмову містера Бембля з однією панею і показує, що навіть у парафіяльного сторожа серце не з каменю.	166
Розділ XXIV. Де мова мовиться про вельми сумні речі. Розділ недовгий, але дуже важливий.	173
Розділ XXV. Де оповідь повертається знову до містера Феджіна й К°.	178
Розділ XXVI. На сцену виходить одна таємнича дієва особа, і відбувається багато подій, нерозривно зв'язаних з цією повістю.	184
Розділ XXVII. Автор полагає нечемність одного з попередніх розділів, де він залишив на самоті одну шановну пані.	196
Розділ XXVIII. Де мова мовиться про дальші пригоди Олівера.	203
Розділ XXIX. Знайомить читачів з мешканцями будинку, куди вдався за допомогою Олівер.	212
Розділ XXX. Яке враження справив Олівер на осіб, що прийшли його відвідати.	216
Розділ XXXI. Критичне становище.	222
Розділ XXXII. Яке щасливе життя почалося для Олівера у його нових добрих друзів.	232
Розділ XXXIII. Безжурне щастя Олівера і його добрих друзів раптово захмарюється.	241
Розділ XXXIV. Кілька вступних слів про одного молодого джентльмена, що вперше з'являється на сцену, а також нова пригода з Олівером.	250
Розділ XXXV. Нерозв'язане закінчення Оліврової пригоди, й досить важлива розмова Гаррі Мейлі з Розою.	260

Розділ XXXVI. Дуже короткий і на перший погляд, може, зайвий розділ, але прочитати його слід, бо він впливає з попереднього й дає ключ до одного з наступних, що з'явиться свого часу	267
Розділ XXXVII. Де читач побачить метаморфози, що трапляються досить часто в шлюбному житті.	270
Розділ XXXVIII. Що відбулося між панством Бембель і містером Монксом під час їх нічної зустрічі.	280
Розділ XXXIX. Де читач знову зустрічається з уже відомими йому шановними особами й дізнається, яку раду радили Монкс із Феджіном	290
Розділ XL. Продовження попереднього розділу: дивне побачення.	304
Розділ XLI. Де відбуваються нові несподіванки і виявляється, що радість, як і горе, рідко приходить самотою	311
Розділ XLII. Один Оліверів старий знайомий виявляє безперечну геніальність і стає столичним громадським діячем	321
Розділ XLII. Як меткий Проноза доскочив біди	331
Розділ XLIV. Для Нансі надходить час виконати те, що вона обіцяла Розі Мейлі. Невдача	342
Розділ XLV. Ной Клейполь дістає від Феджіна таємне доручення	349
Розділ XLVI. Побачення	352
Розділ XLVII. Згубні наслідки.	362
Розділ XLVIII. Сайкс тікає	369
Розділ XLVIX. Монкс і містер Броунлоу нарешті зустрічаються. Їх розмова і звістка, що порушила її.	379
Розділ L. Гонитва й утеча	390
Розділ LI. Розв'язує багато таємниць і оповідає про одне освідчення, що не порушувало справи про посаг та інші шлюбні умови	401
Розділ LII. Феджінова остання ніч	415
Розділ LIII. І останній	424

Літературно-художнє видання

Серія «Поринь у світ пригод»

ДІККЕНС Чарлз
Пригоди Олівера Твіста
Роман

Керівник проекту *З. О. Бакуменко*
Координатор проекту *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректор *Т. М. Новаченко*

Підписано до друку 25.08.2016. Формат 84х108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Literaturna». Ум. друк. арк. 22,68.
Наклад 10 000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р.
www.tornado.com.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

- за телефонами довідкової служби (050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life); (067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
 - на сайті Клубу: www.bookclub.ua
 - у мережі фірмових магазинів див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом
- Надсилається безкоштовний каталог**

***Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці***
e-mail: publish@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Діккенс Ч.

Д45 Пригоди Олівера Твіста : роман / Чарлз Діккенс ; пер. з англ. В. Черняхівської. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. — 432 с. (Серія «Поринь у світ пригод»).

ISBN 978-617-12-1489-7

ISBN 978-617-12-1545-0 (серія)

Історія поневірянь сироти Олівера Твіста — від робітного дому до банди лондонських кишенькових крадіїв, звідки він буде врятований завдяки власній зятятості й чесності. Добрий джентльмен містер Браунлоу опікується милим та славним хлопцем. Але вирватися зі злочинних нетрів не так просто. Чи вдасться чистому душею Оліверу Твісту протистояти злій долі, аби, не втративши життя-любства, впевнитись у тому, що вона може бути і справедливою?

УДК 821.111
ББК 84(4Вел)